

Εισαγωγή

Πριν τρία περίπου χρόνια μια φοιτητική διαμαρτυρία ενάντια στις αλλαγές που προωθούσε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση η τότε κυβέρνηση, εξαπλώθηκε στο σύνολο σχεδόν των ανώτερων και ανώτατων σχολών, βγάζοντας στο δρόμο, για ένα περίπου χρόνο, ένα μεγάλο κομμάτι φοιτητών και φοιτητριών. Γι' αυτή τη φοιτητική διαμαρτυρία έχουν γραφτεί και ειπωθεί πολλά πράγματα. Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι –για πρώτη φορά τόσο οργανωμένα και ρητά– δεν είναι μονοσήμαντη η κατεύθυνση και η στόχευση του λόγου που έχει καταταθεί. Αντίθετα, έστο και μειοψηφικά, έχει αναπτυχθεί ένας λόγος από τους πρωταγωνιστές του κινήματος¹, ένας λόγος που παίρνει ξεκάθαρα θέση υπέρ του, φροντίζοντας παράλληλα να σταθεί κριτικά τόσο απέναντι στην ίδια την κινητοποίηση, όσο και απέναντι στον ίδιο τον εαυτό του. Απέναντι στις θέσεις, στις στάσεις και στις συμπεριφορές που ανέπτυξε στη διάρκεια του.

Το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας είναι το προϊόν ενός πολιτικού σχεδίου, που αφορά τη φοιτητική κινητοποίηση του 2006-2007. Το σχέδιο αυτό συνίσταται σε μια απόπειρα για διερεύνηση αυτής της κινητοποίησης, μια απόπειρα που διήρκεσε τουλάχιστον 1,5 χρόνο και απορρόφησε ένα μεγάλο μέρος συλλογικής πολιτικής εργασίας των ανθρώπων που ασχολήθηκαν με αυτό. Μιας εργασίας με σκοπό την επεξεργασία της εμπειρίας αυτού του αγώνα, που θέλει να γίνει όπλο στα χέρια κάθε αγωνιζόμενης συλλογικότητας, που θα αναζητήσει τρόπους στο μέλλον για να βαθύνει στους μελλοντικούς αγώνες που θα προκύψουν. Αλλά και που θα λειτουργήσει, καταρχήν, επικουρικά στις προσπάθειες που έχουν ήδη γίνει, για την καταγραφή αυτής της εμπειρίας, από ένα κομμάτι της αγωνιζόμενης υποκειμενικότητας, που αποφάσισε να επεξεργαστεί τη συλλογική του μνήμη, από τις στιγμές που βίωσε στις διαδικασίες της κινητοποίησης.

Πριν δύο περίπου χρόνια, στα τέλη Μαΐου του 2007, η συλλογικότητα «Νομάδες Αντιρροής», απήυθνε μια πρόταση για τη διενέργεια μιας έρευνας της φοιτητικής κινητοποίησης των προηγούμενων μηνών σε μερικούς κοντινούς συντρόφους και συντρόφισσες, κάποιιοι από τους οποίους ήταν φοιτητές και φοιτήτριες και είχαν συμμετάσχει σ' αυτό τον αγώνα.

Ως μέλη αυτής της συλλογικότητας, που είχε μόλις συγκροτηθεί, είχαμε αποφασίσει ότι ο πολιτικός μας προσανατολισμός θα είναι στην κατεύθυνση της συμβολής στην έναρξη, στη συμμετοχή, στη διερεύνηση και στην κυκλοφορία των αγώνων, καθώς και στην ανάδειξη του κοινωνικού ανταγωνισμού, τόσο στο χώρο της καθημερινότητας του καθενός μας, όσο και σε κάθε χώρο που κρίνουμε σημαντικό.

Παράλληλα, είχαμε καθορίσει ως σκοπό μας τη διερεύνηση της σημερινής καπιταλιστικής συνθήκης, με επικέντρωση στην εργασιακή σχέση που βιώνει η πλειοψηφία των ανθρώπων σήμερα. Σε αυτό το πλαίσιο, είχαμε ήδη ετοιμάσει ένα δεύτερο πολιτικό σχέδιο² έκδοσης ενός βιβλίου εργατικής μαρτυρίας, σε αναφορά με τις νέες σχέσεις εργασίας.

Η φοιτητική κινητοποίηση, λοιπόν, του Μάη-Ιούνη του 2006 και του Γενάρη-Μάρτη 2007, εκτιμήσαμε ότι έθετε μια προβληματική στα πολιτικά υποκείμενα, που συνέπιπτε με την πολιτική προβληματική της συλλογικότητας. Αφενός, πρόκειται για ένα μακροχρόνιο αγώνα, που την ένταση και την έκταση που απέκτησε στις ανώτερες και στις ανώ

1. Ενδεικτικά αναφέρουμε δύο από τις καλύτερες στιγμές –από αυτές που έχουν πέσει στην αντίληψη μας– αυτού του λόγου. Την έκδοση *Φοιτητικές καταλήψεις-Απεργίες δασκάλων: Μια συνάντηση που (δεν) έγινε* από τους «Αιώνιους καταλήψεις-αμετανόητους απεργούς κι άλλους προλετάριους συντρόφους», και τα τεύχη του περιοδικού *Προβοκατσία* από το στέκι της ΑΣΣΟΕ (τχ. 3 & 4).

2. Πρόκειται για το βιβλίο, *Η Γενιά της Επισφάλειας*, του Αμπνέλ Μαμπρουκί, που εκδόθηκε με πρωτοβουλία της συλλογικότητας «Νομάδες Αντιρροής» σε συνεργασία με κάποιες εργατικές συλλογικότητες και πρωτοβάθμια σωματεία και μοιράστηκε, κατά κύριο λόγο, χέρι-χέρι σε χώρους εργασίας.

τατες σχολές, είχαμε να δούμε τουλάχιστον 15 χρόνια. Στις δημόσιες εκδηλώσεις αυτού του αγώνα, το μεγαλύτερο μέρος των συντρόφων μας είχε συμμετάσχει, με κάποιο τρόπο, χωρίς να είμαστε οι ίδιοι μόνο φοιτητές. Αφετέρου, τα υποκείμενα αυτού του αγώνα εκτιμούσαμε ότι θα ήταν οι πρώτοι υποψήφιοι για να βιώσουν, στην πιο μεγάλη έκταση μέχρι σήμερα, τις νέες μορφές ευέλικτης εργασίας και τη συνθήκη που ονομάζεται επισφάλεια (precarity).

Εξάλλου, θεωρούσαμε εξαρχής ως κάτι σημαντικό τη φοιτητική κινητοποίηση, ως μια περίπτωση κοινωνικού ανταγωνισμού, με νέα ποιοτικά χαρακτηριστικά. Κι αυτό σε πείσμα του γεγονότος ότι αυτή η κινητοποίηση, είτε συκοφαντήθηκε ως «συντηρητική», από την κυρίαρχη πολιτική και το δημοσιογραφικό λόγο, όσο καμία άλλη τα τελευταία χρόνια, είτε έγινε προσπάθεια να στριμωχθεί με τη βία στα ταξινομητικά πλαίσια των παραδοσιακών ερμηνευτικών σχημάτων, όλων των πολιτικών αποχρώσεων.

Το δεδομένο, ωστόσο, ότι λίγοι μόνο σύντροφοι της ομάδας ήταν φοιτητές, είχε ως επακόλουθο να έχουμε μόνο μια μερική εικόνα αυτής της κινητοποίησης, μια εικόνα που είχαμε σχηματίσει τόσο από τις δημόσιες εκφράσεις αυτού του αγώνα, όσο κι από τις (περιορισμένες) σχέσεις μας με αγωνιζόμενους φοιτητές/ιες. Από τη μια υπήρξε, λοιπόν, μια δική μας ανάγκη να ερμηνεύσουμε κάποια πράγματα για τη συγκεκριμένη κινητοποίηση. Από την άλλη, υπήρξε ο δεδηλωμένος μας σκοπός να ασχολούμαστε με τους ανταγωνισμούς που ξεσπάνε δίπλα μας. Αυτά τα δύο στοιχεία, διασταυρώθηκαν στην περίπτωση μας με ένα τρίτο: με το γεγονός ότι είχαμε αποφασίσει να ενεργοποιήσουμε ξανά το «εργαλείο» της έρευνας για τους σκοπούς του ανταγωνισμού, για τη μελέτη αυτών των αγώνων που μας ενδιαφέρουν, «εργαλείο» που είχε χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν από την παράδοση της γαλλικής ομάδας «Σοσιαλισμός ή Βαρβαρότητα» και της ιταλικής αυτονομίας (ομάδες γύρω από τα περιοδικά «Κόκκινα Τετράδια» και την «Πρώτη Μάχη») τις δεκαετίες 50-70 κι έκτοτε –με σπάνιες εξαιρέσεις– είχε πέσει σε αχρησία, από τα πολιτικά υποκείμενα.

Με σκοπό λοιπόν, να ερευνήσουμε την συγκεκριμένη κινητοποίηση και την υποκειμενικότητα που εκφράστηκε στα πλαίσιά της, την υποκειμενικότητα δηλαδή που συμμετείχε σ' αυτήν την κινητοποίηση. Με σκοπό να υπεισέλθουμε σε μια βαθύτερη κατανόηση των αιτιών αυτής της κινητοποίησης, κόντρα στις κυρίαρχες παραστάσεις και λόγους που τη συνόδευαν από την αρχή ως το τέλος της. Με σκοπό να αναδείξουμε πλευρές αυτής της κινητοποίησης που θεωρούσαμε σημαντικές και να τις κυκλοφορήσουμε τόσο μέσα στο φοιτητικό χώρο, όσο κι ευρύτερα. Με σκοπό να έρθουμε σε επαφή με το νέο υποκείμενο που αναδύθηκε από αυτή την κινητοποίηση, με τους αγωνιζόμενους φοιτητές και φοιτήτριες δηλαδή, αλλά και με στόχο να «ερευνήσουμε την ίδια την έρευνα», να πειραματιστούμε δηλαδή με μια *terra incognita* για μας πτυχή του κοινωνικού ανταγωνισμού, αποφασίσαμε τη διενέργεια μιας ανταγωνιστικής έρευνας στη συγκεκριμένη φουρνιά φοιτητών και φοιτητριών, που βίωσαν την εμπειρία αυτού του κινήματος.

Πριν κλείσουμε αυτή την εισαγωγή, ας σταθούμε λίγο σε ένα σημείο. Πρέπει να πούμε ότι το ανταγωνιστικό σχέδιο της φοιτητικής έρευνας προέκυψε περισσότερο ως δική μας επιθυμία, παρά ως εκφρασμένη ανάγκη του κινήματος, τόσο του φοιτητικού κινήματος, όσο και του κινήματος της αμφισβήτησης. Αυτό δε σημαίνει ότι αυτή η ανάγκη, ωστόσο, δεν είναι υπαρκτή. Και μόνο το γεγονός ότι κάποιοι –έστω μειοψηφικά– ασχολούνται με αυτό το σχέδιο, πάει να πει ότι αυτή η **ανάγκη αποτελεί μια υπαρκτή κοινωνική ανάγκη**, για έναν κόσμο, που αγωνίζεται για την υπόθεση της κοινωνικής απελευθέρωσης. Υιοθετούμε ως μέθοδο της πολιτικής μας πρακτικής την ανταγωνιστική έρευνα, επειδή πιστεύουμε ότι η θεωρία, χωρίς την οποία δεν μπορεί να υπάρξει επαναστατική δράση, δε βρίσκεται μέσα σε χοντρούς τόμους βιβλίων, που περιμένουν την ερμηνεία τους, αλλά στη ζωντανή δράση, στο πράττειν των συλλογικών κοινωνικών υποκειμέ-

νων. Εφαρμόζουμε την έρευνα επειδή αναγνωρίζουμε την ανεπάρκεια των ιδεολογιών, ως «εργαλείων» για την κατανόηση της κοινωνικής κίνησης. Αμφισβητούμε, δηλαδή, τις ιδεολογίες ως εργαλεία «έτοιμης σκέψης», που δε μένει παρά να εφαρμοστούν στην πραγματικότητα προκειμένου να ερμηνευθεί αυτή η πραγματικότητα. Με λίγες λέξεις: κάνουμε έρευνα, επειδή θεωρούμε ότι οφείλουμε να επινοήσουμε ξανά τα εργαλεία που θα μας χρησιμεύσουν για την ερμηνεία και άρα για την αλλαγή αυτού του κόσμου. Τόσο απλά; Τόσο απλά.

Αυτοί οι αρχικοί σκοποί και οι ανάγκες της συλλογικότητας «Νομάδες Αντιρροής», έγιναν αποδεκτοί από το σύνολο της πρωτοβουλίας για την φοιτητική έρευνα, που συγκροτήθηκε από κοινού με τους (λίγους) συντρόφους και συντρόφισσες στους/στις οποίους/-ες απευθυνθήκαμε. Η ευθύνη για όλη τη διαδικασία της έρευνας από κει και πέρα, δεν αφορούσε πια τους «Νομάδες Αντιρροής», που έπαυαν να λειτουργούν ως συλλογικότητα στα πλαίσια αυτής της πρωτοβουλίας, αλλά όλους τους συντρόφους και τις συντρόφισσες που αποτέλεσαν μέλη αυτής της πρωτοβουλίας. Συνεπώς, όλες οι διαδικασίες που αφορούν το συγκεκριμένο βιβλίο είναι συλλογικές και υπογράφονται πια στο σύνολο τους από αυτή την πρωτοβουλία.

Πρέπει να προσθέσουμε κάτι ακόμα. Από το τέλος της φοιτητικής κινητοποίησης του 2006-2007 έχουν περάσει πια πάνω από 2 χρόνια, άρα το θέμα δεν είναι πια «επίκαιρο», όπως θα υποστήριζε μια συμβατική πολιτική λογική, κοινή ακόμα και μέσα στα πλαίσια του ριζοσπαστικού «χώρου». Εξάλλου, εν τω μεταξύ, προέκυψε ο Δεκέμβρης του 2008, που υπήρξε μια τομή για τον κοινωνικό ανταγωνισμό σε αυτόν τον τόπο, τόσο ριζική, που άλλαξε τις προβληματικές και τον τρόπο που τίθενται μέχρι τότε τα ζητήματα που αφορούν την ανταγωνιστική πολιτική (δε θα ήταν μάλιστα αυτοκεπληρούμενη προφητεία, να υποστηρίξουμε σήμερα ότι αναγνωρίζουμε στη φοιτητική κινητοποίηση του 2006-2007 κάποια από τα «ίχνη του Δεκέμβρη του 2008»). Τα αναγνωρίζουμε στις στάσεις και στις συμπεριφορές που ανέδειξε αυτή η κινητοποίηση, στις πρωτοβουλίες αγώνα και στις δημόσιες δράσεις της, στον τρόπο οργάνωσης και σε κάποια από τα περιεχόμενα της, πράγματα που ανιχνεύονται ήδη στη συγκεκριμένη έρευνα).

Ενώπιον των νέων προτεραιοτήτων που μας έβαλε ο Δεκέμβρης και η μ.-Δ. (μετά-Δεκέμβρη) εποχή, η τελική επεξεργασία και καταγραφή των αποτελεσμάτων αυτής της έρευνας, καθυστέρησε για αρκετούς μήνες ακόμα, γεγονός που την έκανε ακόμα λιγότερο επίκαιρη. Εμείς επιλέξαμε ωστόσο, να δημοσιοποιήσουμε τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας, παρότι έχει περάσει τόσος καιρός από τότε, επειδή κατά την γνώμη μας είναι σημαντική η αποτίμηση ενός αγώνα όπως αυτός του 2006-2007, καθώς τα συμπεράσματά της εκτιμούμε ότι αφορούν και μελλοντικούς αγώνες, αλλά κι επειδή θεωρούμε ότι είναι σημαντικό να παρουσιαστεί μια μεθοδολογία αυτής της διαδικασίας, ώστε κάθε συλλογικό ανταγωνιστικό υποκείμενο που θα θελήσει στο μέλλον να ασχοληθεί με το ζήτημα της έρευνας, να μην είναι αναγκασμένο να ξεκινάει από μηδενική βάση.

Στις σελίδες που ακολουθούν παρουσιάζονται: τα μεθοδολογικά προβλήματα που αντιμετωπίσαμε σε σχέση με τη σύλληψη, το σχεδιασμό και τη διενέργεια της, τις υποθέσεις εργασίας που θέσαμε προς επαλήθευση και τον τρόπο που τις οργανώσαμε στα πλαίσια του ερωτηματολογίου, τα μεθοδολογικά, θεωρητικά κι άλλα προβλήματα, που συναντήσαμε στα διάφορα στάδια της (επιλογή δείγματος, συγκέντρωση και επεξεργασία του υλικού, συζήτηση των αποτελεσμάτων, εξαγωγή συμπερασμάτων) και πώς απαντήσαμε σε αυτά, την ταξινομητική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας και, τέλος, τα συμπεράσματα που έχουμε εξάγει τόσο σε σχέση με την φοιτητική κινητοποίηση και τις αρχικές μας υποθέσεις εργασίας, όσο και σε σχέση με την ίδια την έρευνα ως κομμάτι του κοινωνικού ανταγωνισμού.